

Material complementari al Programa

ÈTICA I CONVIVÈNCIA

- Segon cicle ESO (3r i 4t) -
Pensar amb la música

Llicència de Creative Commons
Pensar amb la Música: Segon cicle ESO: GrupIREF.
Està subjecta a una llicència de ReconeixementNoComercial-
SenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons.

La música és present en tot el currículum, implícitament o explícitament, perquè compleix el paper d'ajudar-nos a pensar igual que les altres arts. Per dir-ho millor, hem manllevat uns mots de Daniel Barenboim¹, un dels músics més significatius avui dia, tant en el terreny musical com en el polític:

“L'educació de l'oïda és potser molt més important del que ens podem imaginar, no tant sols per al desenvolupament de cada individu, sinó per al funcionament de la societat, i, per tant, també dels governs. El talent i la comprensió musical, així com també la intel·ligència auditiva, són àrees que estan molt allunyades de la resta de la vida humana, relegades o bé a una funció d'entreteniment o bé als reialmes esotèrics d'un art elitista.

La capacitat per sentir diverses veus en una de sola, tot comprnent les afirmacions de cadascuna; la capacitat per recordar un tema que ja ha fet la seva entrada després d'un llarg procés de transformació i que torna a aparèixer de sobte sota una llum del tot diferent [aquí l'autor es refereix a la forma sonata]; l'habilitat auditiva per reconèixer les variacions geomètriques del tema d'una fuga, són qualitats que reforcen la comprensió. Potser l'efecte acumulatiu d'aquestes habilitats podria formar éssers humans més aptes per escoltar i comprendre diversos punts de vista alhora, més capaços de jutjar el seu propi lloc en la societat i en la història, amb més capacitat per percebre els punts en comú entre les persones, i no pas les diferències.”

Nosaltres també creiem, com Barenboim, que l'educació de l'oïda, l'experiència musical profunda i compartida, pot fer-nos persones millors i, per extensió, pot ajudar a fer societats millors. Aquesta és la percepció que tenim de la música: ens ensenya valors, ens ajuda a comprendre les relacions humanes i ens fa la vida agradable.

Com diu en una entrevista a la Vanguardia: “El que intento explicar-li és que milers de coses que cal aprendre sobre el món es poden entendre a través de la música. Per això, el fet que hi hagi tan poca educació musical és un gran problema. Hi ha intel·lectuals, professors, filòsofs, literats, advocats, metges... gent que treballa amb el cervell i que no tenen la mínima relació amb la música. Això és una gran mancança. Cal retornar la seva posició a la música. Estic convençut que la música és una necessitat humana que estem coartant. Jo crec que he entès moltes coses sobre el món i sobre l'ésser humà a través de la música. Crec que existeix una llei que integra els nostres pensaments, sentiments, comportaments, estats físics i, fora de nosaltres, ens integra amb la resta de la gent. Si ignorem aquesta llei, apareixen els conflictes i desacords. No hi ha res que sigui independent, això també s'aprèn de la música.”

Finalment, ens quedem amb les paraules del violinista i directord'orquestra, Yehudi Menuhin: "La música i les arts conviden a la participació i constitueixen un antídoto contra els obstacles a l'harmonia entre els homes. Fer música no és només tocar o cantar, és també escoltar. Aprenent des de la seva edat més tendra a escoltar l'altre, l'infant descobreix el què és la

¹ Daniel Barenboim. *El so de la vida*. Editorial 62, Barcelona, 2008.

tolerància i es protegeix dels instints bàrbars. La música els hi hauria de

pertànyer, com l'aire, l'aigua i la llet, ja que als nostres ulls forma part dels Drets Humans. Representa una força desconeguda en la societat, capaç de fer moure les coses."

Trets que fan que la proposta musical tingui interès:

- La música ajuda a cohesionar el grup i a dotar-lo d'elements emotius col·lectius. Compartir una mateixa música és una manera de fer pinya, de sentir-se participant d'un fet comú. Té un valor afegit a les maneres individuals i privades d'escoltar música avui.
- La música és inspiradora i així ho reconeixen poetes, novel·listes o pintors. Hi ha una estreta relació entre les paraules i el parlar i la música, per això pensem que fer atents als infants a l'hora d'escoltar una melodia els ha d'ajudar també a estar atents a un poema, a una intervenció, etc.
- El caràcter abstracte del llenguatge musical permet tota mena d'associacions i simbolismes. No hi ha veritat o mentida, sinó aproximacions i interpretacions.
  - La música, per ser un art no representatiu, pot fer aflorar millor que cap altra art, la capacitat de transformació simbòlica de la ment humana.

Quins aspectes afavoreix el treball amb música dins del projecte Filosofia 3/18?

- En general, incideix en la millora dels nivells d'atenció i en la concentració.
- Educa l'oïda, la qual cosa contribueix a la comprensió del món que ens envolta.
- Enriqueix la memòria musical en interioritzar i reproduir temes i ritmes musicals.
- Potencia i estimula la intel·ligència, fent conscients els elements que disposen a l'anàlisi i la comprensió del llenguatge musical.
- Desvetlla les sensacions més íntimes, que són personals i indescriptibles com la majoria de sentiments profunds.
- Mostra una nova forma d'expressió individual i col·lectiva. Desenvolupa la creativitat com a resposta als elements imaginatius que es posen en pràctica.
- Amplia el bagatge cultural amb el coneixement d'autors, obres, estils, èpoques, intèrprets...
- Dóna a conèixer, pel seu valor, maneres d'expressió noves, especialment en la proposta que presentem, formada quasi exclusivament per música clàssica.
- Permet la interrelació amb fets socials i col·lectius. La pràctica musical incideix en les actituds, els hàbits i les capacitats de relació, participació i socialització.
- Desvetlla el sentit crític i estètic.

Estem voltats de música i, cal recordar-ho, les orelles no es poden tancar com el nas o la boca. Estem exposats a tota mena de músiques gairebé a tota hora: al carrer, als metros o autobusos o trens, a les sales d'espera, etc.

Però, hem de distingir la música que sentim i la música que escoltem. Triem un perfum o una colònia per "vestir-nos" i un ambientador o un desodorant per eliminar aquelles olors no desitjades. En música passa el mateix, podem parlar d'una música ambiental, de fons, que pot ser útil per crear un ambient relaxat, una atmosfera càlida, etc., però el que aquí proposem és una música per escoltar, no merament decorativa.

Criteris en la tria de música

- Clàssica. Per moltes raons: per la qualitat, per crear el gust, per la seva universalitat. En alguns casos ens hem permès d'usar com a clàssica alguna música de pel·lícules que en poc temps han esdevingut japaradigmàtiques.

- Peces amb força i digestives. Dins del panorama de la música clàssica hem triat peces o fragments adients a unes orelles que s'inicien. Hi ha un crescendo des dels més menuts als més grans. Amb això no volem dir que hi hagi música de grans o menuts, d'ignorants o iniciats. Simplement que la tria coincideixi amb la capacitat d'assimilació dels infants.

- Variada. Per estils, autors i obres creiem que el conjunt de músiques és un bon aparador de la música clàssica. Si els nostres infants i joves passen per aquestes audicions amb certa cura i profunditat, podem assegurar un panorama prou ric i digne de la música occidental.

L'ús de la música dins del Projecte Filosofia 3/18 té tres espais:

1. A la introducció de la sessió de filosofia, els/les mestres poden utilitzar una melodia que s'anirà repetint a l'inici de cada sessió setmanal. L'objectiu és identificar la melodia amb l'inici de la sessió de grup, però també crear un ambient relaxat i tranquil per ajudar a aflorar la comunitat de recerca.

2. Dins de la pròpia sessió de filosofia i com a estímul principal per crear pensaments i sentiments. Aquesta és la part substantiva, on la música-com una lectura, un poema o un quadre- és protagonista i complementa el text, tot introduint o tancant aspectes tractats a les sessions. A continuació, i a partir de la proposta, suggerim exercicis i activitats que es poden fer des de les distintes peces.

3. Al final de les sessions i com a mètode d'avaluació figuroanalògica del treball fet. Amb la presentació de tres o quatre fragments molts diferenciats entre ells, infants o joves en seleccionen un per avaluar algun aspecte de la sessió.

Com preparar una audició musical?

Malgrat que sobre audicions podem trobar moltes "receptes", heus aquí algunes idees:

- Una obra musical ha de ser preparada i presentada amb la intenció de cobrir algun aspecte que lliga amb el diàleg, el text, els personatges de la novel·la, l'acció... Si li donem context, els nens i nenes tenen on agafar-

se i no es troben tant a la intempèrie.

- La motivació pot venir de moltes direccions: moviment (el ritme del cavall de la "Parella a cavall" de Kandinski a *Tot pensant*), conte (qualsevol dels contes incorporats als programes), dansa (al final del *Pèbili*), repte d'observació auditiva (la conversa dels dos gats de *Kio i Gus*), coneixement d'un detall històric o vivencial, descoberta dels instruments que interpretaran un motiu conegut, acompanyament rítmicomelòdic, ...
- Qualsevol referència gràfica, corporal, lúdica, expressiva, plàstica... ajuda a captar l'atenció en l'escolta. El nostre alumnat, sigui quina sigui la seva edat, necessita, com els adults, referències que captin l'atenció. A mesura que la capacitat d'escolta creix amb l'edat, decreixen les dependències externes musicals.
- Com més música escoltem, més hi gaudirem i més ens hi afecionarem. Calen, doncs, una colla d'hores d'escolta atenta. El temps de l'escolta pot ser progressiu, començar per poca estona i anar augmentant.
- És important acostumar el nostre alumnat a escoltar música pel goig d'escoltar; però, no hem d'oblidar que cal donar als infants els exemples de la millor música.
- És també important procurar que els oients parlin, que expliquin què els ha suggerit allò que han escoltat. Cal deixar espai a les opinions i sensacions per a conèixer millor les persones i els efectes que els produeix la música.

A parvulari l'escolta pot anar acompanyada de moviment espontani. Sovint en els menuts la resposta a l'escolta de la música és gestual. La música, el ritme i el moviment han de considerar-se junts en els primers anys del desenvolupament infantil. Són una font d'energia que incideix en l'organisme, el fan moure i l'estimulen a l'acció. És una resposta activa que es produeix de forma més o menys organitzada.

Es pot ajudar a orquestrar en forma de balanceig del cos, moviment de les mans i braços,... Sincronitzar el ritme del cos amb la música ajuda a desenvolupar el control motòric i la coordinació sensomotora incorpora l'ordre als moviments en el temps.

Les peces de les audicions citades estan recollides, programa per programa, en CDs, que podeu demanar al GrupIREF: grupiref@grupiref.org

Referències:

Informació variada sobre l'audició i el compositor

Enllaç a youtube (sempre que sigui possible)

Activitats

L'estructura de presentació del material serà la següent:

- 1) **Informació sobre l'audició i el compositor**
- 2) **L'enllaç de l'audició al Youtube**
- 3) **Propostes d'activitats, exercicis i plans de diàleg**

No cal dir que la informació sobre el compositor i sobre la peça són pel professorat. No cal transmetre-la als nens, però pot servir per donar pistes a l'alumnat a l'hora d'escoltar l'audició.

Heu de tenir en compte que moltes vegades es proposen diverses audicions per una mateixa activitat, en aquests casos, l'activitat apareix al final de l'última audició.

Elisa és el programa d'Ètica i Convivència. És un programa amb dues vessants: la literària i la fílmica. La literària està basada en el relat **Lisa** de M.Lipman. La part fílmica és una antologia de cinc pel·lícules que tracten aspectes d'ètica aplicada. Vegi's l'apartat *Cinema per pensar*.

PER INTRODUIR EL PERSONATGE

♣ Audició 01: L. van Beethoven. Per a Elisa.

Ludwig van Beethoven (1770 - 1827) fou un compositor, director d'orquestra i pianista alemany. El seu llegat musical es va estendre, cronològicament, des del Classicisme fins a inicis del Romanticisme musical.

El seu art es va expressar en nombrosos gèneres i, encara que les simfonies van ser la font principal de la seva popularitat internacional, el seu impacte va resultar ser significatiu, sobretot, en les obres per a piano i música de cambra.

La seva producció inclou els gèneres pianístics (32 sonates per a piano), de cambra (16 quartets de corda, 7 tríos, 10 sonates per a violí i piano), vocal (lieder i una òpera: *Fidelio*), concertant (5 concerts per a piano i orquestra, un per a violí i orquestra) i orquestral (9 simfonies, obertures, etc.).

En certa ocasió, Beethoven va ser convidat a una reunió on hi havia alguns nens de diferents edats. En acabar l'audició una nena se li va apropar i li va explicar que ella també era artista, perquè ja tocava algunes peces amb el piano. A Beethoven, aquest comentari li va fer molta gràcia i, abans de marxar, li va demanar que li toqués alguna peça. La nena il·lusionada va interpretar obres de diversos compositors, però quan Beethoven li va demanar que toqués alguna de les seves sonates ella amb molta pena li va explicar que li agradaven molt, però que eren molt difícils, per la qual cosa el mestre li va prometre que composaria una peça molt més senzilla per a piano.

Aquest va ser el motiu pel qual va compondre la bagatela **Per a Elisa** a la qual va afegir el comentari: "Records del 27 d'abril de 1808". Però, en realitat la peça "Für Elise" ("Per a Elisa") s'hauria d'haver anomenat "Per a Teresa", ja que la nena a la que estava dedicada es deia Teresa Maffaldi, però l'editor no va entendre la lletra del compositor i es va pensar que posava 'Elisa' en comptes de 'Teresa'.

<http://www.youtube.com/watch?v=UPNUp9DwFR0>

✦ Audició 02. J. Birkin. Elisa de l'àlbum "Arabesque".

Jane Birkin, actriu i cantant, anglesa de naixement i francesa per adopció, va viure en primera persona el dinamisme cultural dels anys 60 que caracteritzava el Swinging London. Posteriorment va emprendre el camí cap a París, on la polèmica escena d'un nu a la pel·lícula *Blow Up*, de Michelangelo Antonioni, i la posterior associació artística i personal amb Serge Gainsbourg, la van portar a la fama.

Elisa és una cançó que va gravar Serge Gainsbourg al 1969 i que Jane Birkin ha versionat al seu àlbum **Arabesque** (2002).

Elisa

Elisa, Elisa
Elisa saute-moi au cou
Elisa, Elisa
Elisa cherche-moi des poux,
Enfonce bien tes ongles,
Et tes doigts délicats
Dans la jungle
De mes cheveux Lisa
Elisa, Elisa
Elisa cherche-moi au cou
Elisa, Elisa
Elisa cherche-moi des poux
Fais-moi quelques anglaises,
Et la raie au milieu
On a treize
Quatorze ans a nous deux
Elisa, Elisa
Elisa les autres on s'en fout,
Elisa, Elisa
Elisa rien que toi, moi, nous
Tes vingt ans, mes quarante
Si tu crois que cela
Me tourmente
Ah non vraiment Lisa
Elisa, Elisa
Elisa saute-moi au cou Elisa, Elisa
Elisa cherche-moi des poux,
Enfonce bien tes ongles,
Et tes doights délicats
Dans la jungle
De mes cheveux Lisa

https://www.youtube.com/watch?v=t_5fN67TpPE
(Jane Birkin en viu)

<http://www.youtube.com/watch?v=HNis7RVh7-A>
(Serge Gainsbourg i Jane Birkin)

Pot ser interessant de posar-la a l'inici de curs, per introduir el personatge. Els acords arabitzants poden fer creure que es tracta d'una noia àrab i pot donar joc a mesura que la història ens va desvetllant el personatge.

Si alguns poden seguir la lletra en francès, poden explicar de què va la cançó als altres.

Pròleg. Carta al pare absent (per combinar amb els quadres proposats a PENSAR AMB LA PINTURA)

* Audició 03: W. A. Mozart. Sonata en Fa major (K 332): Adagio

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791) fou un compositor de música clàssica. Probablement el músic més prodigiós de tots els temps. Les seves primeres gires per Europa el van fer famós i el van familiaritzar amb els estils musicals europeus, que després va sintetitzar en les seves obres. Únic en la història de la música gràcies als seus assoliments en tot tipus de gèneres i formes, així com per la seva sorprenent fluïdesa de composició. La producció de Mozart és extraordinàriament extensa, s'ha afirmat que cap altre compositor no ha assolit tal mestria en tants mitjans diferents. La seva música, de formes ja fortament consolidades, poques vegades ha estat considerada com a revolucionària, però al públic de l'època, sens dubte, li va resultar difícil apreciar algunes de les seves obres, especialment a causa dels sorprenents contrastos, complexitat i harmonia de vegades dissonant.

http://www.youtube.com/watch?v=OBW_UOOb-M

* Audició 04: J. S. Bach. El clavecí ben temperat BWV 846: Preludi nº 1.

Johann Sebastian Bach (1685 – 1750) fou un organista i compositor alemany de música barroca, membre de la família de músics més extraordinària de la història.

Es considera que la seva fecunda obra és el cim de la música barroca i una de les màximes expressions de la música universal, no tan sols per la seva profunditat intel·lectual, la seva perfecció tècnica i la seva bellesa artística, sinó també per la síntesi dels diversos estils, tant de la seva època com del passat, i per la seva incomparable extensió. Bach és la font d'inspiració per als compositors posteriors, des de Mozart i Beethoven, passant per Brahms i Schönberg, fins als nostres temps.

Les seves obres estan entre les més sobresortints de la música clàssica. Destaquen més de dues-centes cantates d'església i unes vint de profanes, els *Concerts de*

Brandenburg, El clavecí ben temperat, Missa en si menor, Passió segons Sant Mateu, Art de la fuga, Ofrena Musical, Variacions Goldberg i Oratori de Nadal, a més de nombroses obres vocals, orquestrals, per a orgue, clavecí i d'altres instruments.

El clavecí ben temperat és el nom de dos cicles de preludis i fugues, compostes en totes les tonalitats majors i menors de la gamma cromàtica.

Com molta de la música de Bach, cap dels dos volums no va ser publicat durant la seva vida: només es coneix la data que van ser compilats, però no la data en la que van ser compostats, tot i que existeixen diverses especulacions referent a això.

Ambdós volums comparteixen el mateix esquema: cada llibre comprèn 24 grups, constituïts per un preludi i una fuga en el mateix to. És, per tant, una col·lecció enorme que comprèn 48 preludis i 48 fugues, l'objectiu de les quals és, alhora, musical, teòric i didàctic.

<https://www.youtube.com/watch?v=Xh07UqTcCKA>

✦ Audició 05. E. Satie. Gymnopédie nº1

Eric Alfred Leslie Satie (1866 - 1925), compositor i pianista francès. Després d'haver conviscut amb les avantguardes de la seva època, la seva obra resulta encara avui tan extravagant com la seva vida. De conductes transgressores, de caràcter insuportable i intransigent, amb idees absurdes i ocurrències en ocasions irritants i fins i tot paranoiques, es presentava a si mateix com "gimnopedista" i com "fonometrògraf" (qui mesura i escriu els sons), preferint definir-se més així que no com a "músic". Titulava les seves obres de manera delirant ("Tres fragments en forma de pera", per exemple) i les anotacions de les seves partitures resultaven en ocasions grotesques. Va ser una de les primeres persones a aparèixer en el cinema, el 1924, en la pel·lícula "Entreacte" de René Clair. És conegut com Erik Satie (va canviar, des de la seva primera composició en 1884, la 'c' final del seu nom per una 'k')

Les **Gymnopédies** són peces lleugeres però atípiques, que desafien deliberadament nombroses regles de la música clàssica i també de la contemporània. Aquest rebuig desvergonyit per les convencions és tanmateix poc perceptible per a l'oient car la música és portada per una forta càrrega emocional i per l'elegància de la narració. Les *Gymnopédies* estan inspirades en la poesia de J.P. Contamine de Latour (1867-1926), qui, al seu poema "The Ancient", fa servir la paraula "gymnopédie".

L'agost de 1888, es va publicar la primera Gymnopédie. Més tard, aquell mateix any, es va publicar la tercera Gymnopédie. La segona Gymnopédie, però, no es va publicar fins a 7 anys després.

Satie utilitza el terme "música de mobiliari" (seria el que ara coneixem com a música ambiental o funcional, música per no ser escoltada) per referir-se a algunes de les seves peces, la qual cosa implica que podrien ser utilitzades com a música de fons.

"Lent i dolorós", així va dir Satie que havia de tocar-se la Gymnopédie Num. 1.

<http://www.youtube.com/watch?v=ljiKS0ry7tA>

Informació per les audicions 06 i 07

(Veure informació sobre Bach a la pàgina 8.)

* Audició 06: J. S. Bach. Concert per a violí nº 2 en Mi Major. 2n moviment: Adagio.

El **Concert per a violí en mi major** de J. S. Bach (**BWV 1042**) és un concert en el que el solista és el violí. Està acompanyat per una orquestra de corda i baix continu. S'estructura en tres moviments: Allegro; Adagio e sempre piano, Allegro.

<http://www.youtube.com/watch?v=1C39TjQ0yDA>

* Audició 07: J. S. Bach. Suite orquestral nº 3 in Remajor BWV 1068.

Aquesta **Suite** és una de les obres orquestrals més conegudes de Bach. La plantilla instrumental està formada per cordes (primers i segons violins, violes, violoncels, contrabaixos, clavecí, dos oboès, tres trompetes i timbals). El clavecinista era el líder de l'orquestra i normalment els altres instrumentistes s'agrupaven al seu al voltant.

El segon moviment de la Suite BWV 1068 és un ària que, com la seva anàloga lírica, és sempre melodiosa. Aquesta ària conté alguns dels més bells compassos que va escriure Bach. Pot dir-se que aquesta és "l'ària". L'èxit musical de l'ària resideix tant en la melodia com en els seus altres components. Les línies melòdiques del violí i la viola s'entretreixeixen eficaçment amb la melodia principal. El moviment d'una tendeix a ser la resposta al moviment de l'altra. Quan la melodia sosté un to llarg, una altra de les parts té figures que es van movent.

La melodia sona molt suaument, com si s'estigués despertant, primer estirant-se i després traient-se la mandra.

És una obra simple, meravellosament simple. Bach crea un estat d'ànim serè, però tot i així inclou la tensió necessària per atreure l'interès del que escolta. Aquesta peça il·lustra la manera en la qual un gran compositor empra els patrons usuals de cordes i notes i els agrega la justa proporció de varietat i imaginació.

<http://www.youtube.com/watch?v=NIT8yeEYbMs>

Activitats per les audicions 03 a 07

Música per acompanyar el visionat dels quadres proposats

Aquesta proposta pretén crear un ambient i una atmosfera de quietud al voltant de l'exercici 0.1: Un saló on escriure recollidament.

En el moment que es veuen els quadres proposats podem posar aquesta música que pot ampliar la percepció sensitiva del quadres.

Les cinc composicions poden generar un moment intimista. Hi ha persones que poden arribar a aquesta intimitat amb diferents instruments. La proposta gira al voltant del piano (primera, segona i tercera), el violí (la quarta) i el cel·lo (la cinquena) en moviments lents com l'Adagio.

1. Sonata in F major K 332. Adagio, Mozart
2. El clavecí ben temperat BWV 846: Preludi nº 1, Bach
3. Gymnopédies - 1. Lent Et Dououreux, Satie
4. Violí Concerto No. 2 in E Major, BWV 1042 - II: Adagio, Bach
5. Overture (Suite) No. 3 in Re Major, BWV 1068, Bach.

Quina d'aquestes peces encaixa millor amb cada quadre i amb l'ambient que es descriu a *Elisa*. (**Habilitats de traducció:** Traduir del llenguatge musical al plàstic)

Capítol 1. Episodi 2.

✦ Audició 08. Quartet de corda núm. 6 en si bemoll major, opus 18, de Ludwig van Beethoven.

Ludwig van Beethoven (1770 - 1827) fou un compositor, director d'orquestra i pianista alemany. El seu llegat musical es va estendre, cronològicament, des del Classicisme fins a inicis del Romanticisme musical.

El seu art es va expressar en nombrosos gèneres i, encara que les simfonies van ser la font principal de la seva popularitat internacional, el seu impacte va ser significatiu, sobretot, a les obres per a piano i música de cambra.

La seva producció inclou els gèneres pianístics (32 sonates per a piano), de cambra (16 quartets de corda, 7 tríos, 10 sonates per a violí i piano), vocal (lieder i una òpera: *Fidelio*), concertant (5 concerts per a piano i orquestra, un per a violí i orquestra) i orquestral (9 simfonies, obertures, etc.).

La música del quart moviment de la novena simfonia, està basada en *l'Oda a l'Alegria* de Friedrich von Schiller i va ser elegida Himne de la Unió Europea.

El **Quartet de corda núm. 6** en si bemoll major, opus 18, de Ludwig van Beethoven, va ser compost entre 1799 i 1800, publicat el 1801 i dedicat, amb els cinc altres quartets de l'opus 18, al príncep Joseph Franz von Lobkowitz, que tenia al seu càrrec al violinista i amic de Beethoven, Karl Amenda. És cronològicament el cinquè dels sis primers quartets de Beethoven.

L'adàgio patètic del final porta el títol «la Malenconia». Consta de quatre moviments i la seva execució dura aproximadament 25 minuts:

1. *Allegro con brio*
2. *Adagio, ma non troppo*
3. *Scherzo. Allegro*
4. *Adagio « la Malinconia » — Allegretto quasi Allegro*

4t mov. "La malenconia"

http://www.youtube.com/watch?v=LbRZw_ACuKo

Escoltar amb atenció el quart moviment i preguntar-se: Quin paper fa la música a l'inici de l'episodi 2 d'*Elisa*? (**Habilitat de recerca**: Observar; **Habilitat de traducció**: Interpretar)

Capítol 1. Episodi 3. Idea principal 15: La guerra

✦ Audició 09. J. Lennon. *Imagine*.

John Lennon (John Winston Lennon, 1940 - 1980) fou un cantant i compositor anglès que va saltar a la fama per ser el fundador de The Beatles juntament amb Paul McCartney, amb qui va formar una de les parelles de compositors més famoses i amb més èxit de la història de la música pop.

A banda de la seva carrera musical, Lennon també va exercir d'activista polític pacifista, dibuixant, actor i escriptor. Casat en primeres núpcies amb Cynthia Powell, el seu gran amor fou posteriorment l'artista japonesa Yoko Ono, amb qui es va casar l'any 1969 i amb qui va convida fins a la seva mort, esdevinguda a Nova York el 1980, com a conseqüència d'un atemptat perpetrat per un admirador amb problemes mentals, Mark David Chapman.

Imagine és una cançó de John Lennon, escrita amb col·laboració amb Yoko Ono, publicada el 1971 en l'àlbum del mateix nom. La lletra està parcialment inspirada en el llibre de poemes de Yoko Ono, *Grapefruit*, de 1964, on cada poema comença amb una invocació semblant.

La cançó que es queixa de les guerres (*nothing to kill or die for*), de les fronteres (*imagine there's no countries*), de la religió (*no religion too*) conclou que hauríem de compartir el món (*imagine all the people sharing all the world*) i que encara que sembli que en la cançó es demana molt, no només Lennon vol la pau (*you may say I'm a dreamer, but I'm not the only one*).

"*Imagine*":

Imagine there's no heaven, it's easy if you try, no hell below us, above us only sky. Imagine all the people living for today...	(Imagina que no hi ha cel,) (és fàcil si ho proves,) (sense infern sota nostre,) (damunt nosaltres sols el cel blau.) (Imagina tothom) (vivint l'avui...)
---	--

Imagine there's no countries, it isn't hard to do, nothing to kill or die for, and no religion too.	(Imagina que no hi ha estats,) (no és difícil de fer,) (res per matar o per morir,) (ni tampoc religions.)
--	---

Imagine all the people living life in peace...	(Imagina tothom) (vivint en pau..)
You may say I'm a dreamer, but I'm not the only one. I hope someday you'll join us and the world will be as one.	(Pots dir que sóc un somniador, (però no sóc l'únic.) (Espero que algun dia t'uneixis a nosaltres) (i que el món sigui un.)
Imagine no possessions, I wonder if you can, No need for greed or hunger, A brotherhood of man. Imagine all the people sharing all the world...	(Imagina que no hi ha possessions,) (em pregunto si podràs,) (sense necessitat de cobejança ni de gana,) (en germanor.) (Imagina tothom) (compartint el món...)
You may say I'm a dreamer, but I'm not the only one I hope someday you'll join us and the world will live as one.	(Pots dir que sóc un somniador, (però no sóc l'únic.) (Espero que algun dia t'uneixis a nosaltres) (i que el món sigui un.)

<https://www.youtube.com/watch?v=VOgFZfRVaww>

Exercici: Escoltem i cantem *Imagine* de John Lennon

Quin món ens dibuixa Lennon en aquesta cançó? Com encaixen la lletra i la música?

Quin sentit final trobes a aquesta cançó?

Capítol 4. Episodi 13. Idees principals 8 i 9: La llibertat

* Audició 10: L. E. Aute. *Libertad*

Luis Eduardo Aute (nascut a Manila, 1943), és fill de català i de filipina d'ascendència espanyola i un autor i intèrpret en llengua castellana. Començà a escriure cançons i a enregistrar-les l'any 1967, tot i que trigà molts anys a actuar en públic. Ha viscut a Barcelona i parla força bé el català. L'any 1967 publicà un disc amb versions en català de dos dels seus primers èxits: "Al·leluia núm. 1" i "Roig damunt el negre". Al seu doble disc en directe *Entre amigos* (1983), cantà en català un fragment de la cançó de Serrat "Paraules d'amor".

Aute sempre ha utilitzat la cançó per comunicar tot allò que pensa respecte a conceptes com ara la Bellesa, la Bondat, l'Univers, La Guerra i....també la Llibertat. En una entrevista que li van fer i on li preguntaven si preferia la seguretat o la llibertat, ell va respondre:

"Sin duda, la libertad. La seguridad es muy tramposa. Si hay libertad, la seguridad viene dada, porque si hay libertad, hay inteligencia; si hay inteligencia, hay bondad; y si hay bondad, hay seguridad. Si no hay libertad, no hay nada".

Libertad

L.E. Aute

Y van pasando los años
Y al fin la vida no puede ser
sólo un tiempo que hay que recorrer
a través del dolor y el placer;
quién nos compuso el engaño
de que existir es apostar a no perder.
Vivir es más que un derecho,
es el deber de no claudicar
el mandato de reflexionar
qué es nacer, qué es morir, qué es amar.

el hombre, por qué está hecho
y qué eres tú, libertad,
libertad, libertad, libertad.
La idea no es razonable,
tampoco el verbo fundamental;
¿es el alma principio o final,
o armonía del bien frente al mal?
qué es el amor insondable
que empuja al cuerpo a ser incógnita
inmortal.

El siglo está agonizando
y el testamento que va a dejar
es un orden que quiere ocultar
el preciso compás del azar;
a qué seguir respirando
si no estás tú, libertad,
Libertad, libertad, libertad.

<http://www.youtube.com/watch?v=VvhsLtEv3dQ>

Pla de diàleg: Cançó "Libertad" de Luis Eduardo Aute

L'audició d'un dels cantautors espanyols més coneguts, com Luis Eduardo Aute, es pot plantejar com a complement al Pla de Diàleg i a l'exercici al voltant del concepte de llibertat:

- Què en penseu vosaltres sobre el dilema seguretat - llibertat?
- Si tothom és lliure de fer el que vol ens trobarem en un ambient segur?
- Quan és important la llibertat i quan l'hem d'utilitzar?

Escoltem la cançó de Aute o bé llegim la seva lletra com a punt de partida del diàleg. Si suscita prou interès es pot fer una pissarra.

Capítol 7. Episodi 18. Idea principal 2: No recordo cap tardor tan bonica

Informació per audicions 11 a 13.

Antonio Lucio Vivaldi (1678 –1741), va ser un reconegut violinista i un dels principals compositors del barroc.

Com en tants i tants casos d'altres artistes, tots els èxits que l'acompanyaren no evitaren que morís ben pobre. Quan Vivaldi va marxar cap a Viena on regnava Carles VI, per aconseguir el lloc de compositor de la cort, estaven en guerra i amb aquest panorama Vivaldi quedà sense protecció i va haver d'anar malvenent manuscrits fins a la seva mort. Va morir a casa de la vídua d'un fabricant de selles el 27 o 28 de juliol de 1741 i va ser enterrat al dia 28 de juliol en una fossa comuna.

Tot i que ara ens costi de creure, perquè sabem que en vida va ser un compositor famós i prestigiós, la seva música va ser oblidada des de la seva mort fins la seva redescoberta ja avançat el segle XVIII.

Les quatre estacions - Antonio Vivaldi: La tardor.

Les quatre estacions és un conjunt de 4 concerts per a violí que va compondre el 1723, i és l'obra més coneguda de Vivaldi i, també, una de les més popularitzades de tota la música clàssica, a més de ser l'obra amb més enregistraments, en disc, de l'història. Cada concert segueix l'estructura de tres moviments, amb un moviment lent central (*lento, adagio, largo*), al mig de dos moviments ràpids (*allegro, presto*, etc.).

La tardor - Concert núm. 3 en Fa Major, Op. 8, RV 293.

- ♣ **Audició 11: Allegro.**
- ♣ **Audició 12: Adagio molto.**
- ♣ **Audició 13: Allegro.**

Vivaldi va escriure un sonet per a cada estació, el de la tardor és aquest que reproduïm en una traducció:

La Tardor

<https://www.youtube.com/watch?v=RWadr2q4eMs>

1r mov. Allegro

Allegro

Els camperols celebren amb balls i cants
De la felicitat collita el dolç plaer
I del licor de Bacus tan encesos
Amb el somni acaben el seu goig.

<https://www.youtube.com/watch?v=8QVGF5BPnis>
2n mov. Adagio molto

Adagio molto

Fa que tots acabin els balls i cants
La brisa que temperada dona plaer,
I l'estació que convida tant i tant
A gaudir d'un dolcíssim son.

<https://www.youtube.com/watch?v=eZWcAFwalNg>
3r mov. Allegro

Allegro

Els caçadors, amb l'alba, a la caça
Amb banyes, escopetes i gossos surten fora
Fuig la presa i segueixen els rastres;
Ja fatigada i espantada pel gran soroll
De les escopetes i els gossos, ferida sembla
Sense forces vol fugir, però capturada mor.

Pla de diàleg: Audició de *La Tardor* d'Antonio Vivaldi

Tenim els 3 moviments de *La tardor* d'Antonio Vivaldi: Allegro, Adagio, Allegro, que podem escoltar al mateix moment que observem el 8 quadres proposats al **Manual Ètica i Convivència** amb motiu de la tardor. I encetem un diàleg a partir d'aquestes preguntes:

- Hi ha colors que semblen repetir-se en alguns dels quadres?
- Pensem que aquests colors tenen alguna relació amb alguns dels 3 moviments de la música que escoltem?
- Amb alguns dels instruments?
- El ritme de la música d'alguns dels moviments el relacioneu amb accions que tenen lloc a la tardor? Amb l'aire? amb la caiguda de les fulles? (**Habilitat de traducció:** Traduir del plàstic al musical i a l'inrevés)

Capítol 8. Episodi 19. Idea principal 8: No em pensava tenir tants amics

✦ Audició 14: R. Newman. *You've got a friend in me.* (BSO *Toy Story*).

Randall Stuart Newman "Randy" (1943) és un compositor nord-americà, arranjador, cantant i pianista molt reconegut per les seves cançons pop de protesta i per la seva música de cinema. Des dels anys 80, Newman ha treballat principalment com a compositor de música de cinema amb bandes sonores que inclouen *Ragtime*, *The Natural*, i *Toy Story* (d'aquesta última és la cançó que us proposem aquí). Newman sempre ha obtingut elogis de la crítica, fins i tot quan les seves vendes eren modestes. Ha guanyat una colla de premis, incloent-hi un Oscar, un premi Emmy, i quatre premis Grammy.

You've got a friend in me.

You've got a friend in me.
You've got a friend in me.
When the road looks rough ahead,
And you're miles and miles from your nice warm bed.
You just remember what your old pal said.
Boy, you've got a friend in me.
Yeah, you've got a friend in me.
You've got a friend in me.
You've got a friend in me.
If you've got troubles, and I got 'em too.
There isn't anything I wouldn't do for you.
If we stick together we can see it through,
Cause you got a friend in me.
Yeah, you got a friend in me.
Some other folks might be a little bit smarter than I am.
Bigger and stronger too.
Maybe, but none of them will ever love you the way I do,
It's me and you, boy.
And as the years go by,
Our friendship will never die.
You gonna see it's our destiny.
You got a friend in me.
You got a friend in me.
Yeah, you got a friend in me.

<https://www.youtube.com/watch?v=JbjIH5pvT5A>

Exercici: Escoltem una peça musical de *Toy Story*

Ja que parlem d'amistat, la pel·lícula *Toy Story* de Pixar i Walt Disney tenen dedicada una cançó a l'amistat. La podem escoltar i intentar entendre en anglès què ens diu sobre l'amistat. (**Habilitat de recerca:** Observar; **Habilitat de traducció:** Interpretar)

Capítol 9. Episodi 24. Idea principal 18: M'he de preparar

♣ Audició 15: F. Schubert. Sonata per Violí i Piano en Re Major: Allegro Molto.

Franz Peter Schubert (1797 - 1828) fou un compositor austríac. Tot i que va morir molt jove, quan tenia només 31 anys, Schubert és un dels grans compositors del segle XIX i el mestre indiscutible del *lied* (en va escriure uns 600). També va escriure música litúrgica, òperes, música incidental i una quantitat important de música de cambra i per a piano, així com nou simfonies (incloent-hi la famosa Simfonia Inacabada). La seva música és especialment melòdica i harmònica.

<http://www.youtube.com/watch?v=5dv3xAQmyB4&>

Pla de Diàleg: Escoltem el quartet de Schubert de la No i en Gabi

La No i en Gabi viatjaran a París per presentar-se a un concurs de música. La No toca el violí i en Gabi el piano. Són a casa de la Suki i dediquen un moment a assajar. Toquen peces de Stravinsky i de Bach però al final sembla que tots dos toquen una sonata de Schubert. Escoltem atentament una Sonata de Schubert per a piano i violí.

Pots descriure quina atmosfera destil·la aquesta sonata? (**Habilitat de traducció:** traduir del llenguatge musical a l'oral; **Habilitat de traducció:** Explicar: narrar i descriure). Què afegeix aquest episodi al relat d'Elisa?

Capítol 11. Episodi 27. Idea principal 6: La primavera

Informació per audicions 16 a 18.

(Veure informació sobre Antonio Vivaldi i *Les quatre estacions* a la pàgina 15.)

La primavera - Concert núm. 1 en Mi Major, Op. 8, RV 269.

♣ **Audició 16: Allegro.**

♣ **Audició 17: Largo.**

♣ **Audició 18: Allegro.**

Vivaldi va escriure un sonet per a cada estació, la de la primavera és aquest que reproduïm en una traducció:

1r moviment: Allegro

La primavera ha arribat.

Les aus celebren el seu retorn

amb la cançó de festa,

i els rierols estan murmurant

suaument acariciats per la brisa.

Tempestes elèctriques, els heralds de la primavera,

el rugit, emeten el seu fosc mantell sobre el cel,

Després espanseixen al silenci,

i les aus ocupen les seves cançons amb encant,

una vegada més.

2n moviment: Largo

Al prat cobert de flors,

amb les branques carregades de fulles,

el pastor de cabres dorm,

el seu fidel gos al seu costat.

3r moviment: Allegro

Guiats pel so festiu de les gaites rústiques,

nimfes i pastors dansen a la lleugera

sota el dosser brillant de la primavera.

<http://www.youtube.com/watch?v=jaznnKu6Tbc>

1r mov. Allegro

https://www.youtube.com/watch?v=pOAcq_f-5Zg

2n mov. Largo

<https://www.youtube.com/watch?v=xKT2IGDzP4c>

3r mov. Allegro

Música per veure els quadres de la primavera

Igual que amb els quadres de la tardor, podem fer el visionat dels 10 quadres proposats al **Manual Ètica i Convivència** al voltant de la primavera amb els 3 moviments de la Primavera de Vivaldi. I encetem un diàleg a partir d'aquestes preguntes:

- Hi ha colors que semblen repetir-se en alguns del quadres? Si és així, per què creus que deu ser?
- Penses que aquests colors tenen alguna relació amb alguns dels 3 moviments de la música que escoltem? Per què?
- Amb alguns dels instruments?
- El ritme de la música d'alguns dels moviments el relacioneu amb accions que tenen lloc a la primavera? Amb l'aire, amb les flors i els colors?

* * *

Les peces de les audicions citades estan recollides, programa per programa, en CDs, que podeu demanar al GrupIREF: grupiref@grupiref.org